

КРИВИЧНО ДЕЛО НЕОВЛАШЋЕНО ДРЖАЊЕ ОПОЈНИХ ДРОГА У ДОМАЋЕМ И УПОРЕДНОМ КРИВИЧНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ

Апстракт: *Злоупотреба опојних дрога представља негативну друштвену појаву, тешку социјално-патолошку и криминогену појаву, као и велико друштвено зло, које погађа сва друштва и све цивилизације. С обзиром на наведено у раду се анализирају кривичноправне одредбе којима се инкриминише неовлашћено држање опојних дрога, као посебно кривично дело злоупотребе опојних дрога које је директно управљено против здравља људи. Посебна пажња посвећена је анализи кривичноправних одредаба које се односе на инкриминацију неовлашћеног држања опојних дрога у појединим нама доступним упоредним кривичним законодавствима, и то: Француске, Норвешке, Луксембурга и Јордана. Поред тога, пажња је посвећена и одређивању појма, елементима и основним карактеристикама кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога из члана 246–а Кривичног законика Републике Србије.*

Кључне речи: *кривично дело, опојне дроге, злоупотреба, кривични законик, санкција, инкриминација.*

1. Уводна разматрања

Злоупотреба опојних дрога представља проблем који погађа сва друштва и све цивилизације и као такав егзистира вековима уназад. Развојем цивилизације, током времена дошло је до неконтролисане употребе опојних дрога, које у свом крајњем исходу разарају човекову личност, и духовно и физички (Ницовић, 1990: 7). Ово негативно друштвено понашање, или „бела куга“, како је многи називају, неконтролисано се шири међу особама различитих животних доби, различитих вера и националности, различите боје коже, као и међу особама које се налазе на различитим континентима.

1 sabahudincokovic@gmail.com

Напомене ради, злоупотреба ових супстанци делује разорно на здравље и радну способност уживалаца, што у случају дуже употребе доводи до тешких здравствених или социјалних проблема. Развија се зависност од тих супстанци која према дефиницији Комитета експерата Светске здравствене организације представља „скуп психолошких, бихевиоралних и конгнитивних феномена различитог интензитета, у ком узимање психоактивне супстанце заузима приоритет“.

С обзиром на чињеницу да злоупотреба опојних дрога проузрокује штетна дејства по људски организам и друштвену заједницу, неопходно је било инкриминисати законом злоупотребу опојних дрога. С тим у вези, почетком XX века на међународном плану су спроведене одређене активности с циљем доношења одређених међународноправних аката путем којих ће се питање сузбијања опојних дрога регулисати. Прва активност на међународном плану догодила се у Шангају, где је фебруара 1909. године одржана прва Међународна конференција на којој се разговарало о светском проблему злоупотребе опојних дрога. На овој конференцији било је присутно тринаест држава, али представници држава нису били овлашћени да закључују обавезујуће споразуме, па тако није могла бити ни усвојена конвенција, али је закључено, поред осталог, да производња и трговина опијумом треба да се ограничи само за медицинске и научне сврхе. Иако на овој конференцији није донета конвенција, она је поставила, на неки начин, темеље борбе против злоупотребе опијума, као и других опојних дрога.

Дакле, овом приликом није донета обавезујућа конвенција, али је настављено са даљим активностима на међународном плану у циљу доношења исте, што је уродило плодом три године након одржавања Шангајске конференције. Тако је 23. јануара 1912. године у Хагу донета прва Међународна конвенција о опијуму. Можемо слободно рећи да је ова конвенција била далеко од идеалног, али је на неки начин поставила темеље за међународну борбу против злоупотребе опијума, односно злоупотребе опојних дрога. Након доношења ове међународне конвенције уследило је доношење бројних конвенција и протокола, у периоду од 1925. до 1953. године.

Како су наведени међународноправни акти имали бројне мањкавости, било је неопходно донети међународне конвенције које ће бити у корак са временом, којима ће се систематизовати и конкретизовати одредбе како ће се на јединствен начин водити борба против злоупотребе опојних дрога. То је и учињено, па се тако данас основа система контроле опојних дрога, као и законодавна решења огромног броја држава, заснивају на следећим

међународним конвенцијама: 1) Јединствена конвенција о опојним дрогама из 1961. године; 2) Протокол о измени Јединствене конвенције о опојним дрогама из 1972. године; 3) Конвенција о психотропним супстанцама из 1971. године и 4) Конвенција УН против незаконитог промета опојних дрога и психотропних сустанци из 1988. године.

Ове међународне конвенције је ратификовала и Република Србија по угледу на друге савремене државе, и на тај начин преузела обавезу да у домаћем кривичном законодавству инкорпорира одредбе претходно наведених конвенција, које се поред осталог односе и на инкриминисање различитих облика злоупотребе опојних дрога. Сагласно претходно наведеном, у нашем важећем кривичном законодавству прописана су три кривична дела злоупотребе опојних дрога, и то: 1) неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога; 2) неовлашћено држање опојних дрога и 3) омогућавање уживања опојних дрога.

2. Кривично дело неовлашћено држање опојних дрога у упоредном кривичном законодавству

Ратификацијом међународних конвенција државе су преузеле обавезу да у својим националним законодавствима инкорпорирају кривичноправне норме које се односе на одговорност и кажњивост за различите видове злоупотребе опојних дрога, а самим тим и за неовлашћено држање, тј. поседовање опојних дрога као посебан вид злоупотребе опојних дрога. С једне стране, постоје државе као нпр.: Србија, Француска и друге које су кривична дела ове врсте инкорпорирале у кривичним законима (законима), док са друге стране постоје државе као нпр.: Јордан, Луксембург, Норвешка и друге, које су ове норме инкорпорирале у посебним законима о опојним дрогама, у којима су садржана кривична дела и кривичне санкције за њихове учиниоце.

С обзиром на претходно наведено, а с циљем спровођења компаративне анализе, која је од великог значаја за унапређење нашег кривичног законодавства, за правну науку, судску праксу, као и за давање нових идеја законодавцу, није довољно посветити пажњу само кривичноправним одредбама које се односе на неовлашћено држање опојних дрога у Републици Србији, већ је потребно анализирати различите кривичноправне одредбе у упоредном кривичном законодавству које се односе на неовлашћено држање опојних дрога.

Ради остваривања тог циља али и ради свеобухватности посматране проблематике у раду ће бити анализиран појам, врсте и обележја

кривичних дела којима се инкриминише неовлашћено држање опојних дрога, као и кривичне санкције прописане за њихове учиниоце. На овом месту биће речи о кривичним законима (законима) или о посебним законима о опојним дрогама следећих држава: Француске, Норвешке, Луксембурга и Јордана.

2.1. Француска

Нови Кривични законик Републике Француске донет је 16. децембра 1992. године, а почео је са применом 1. марта 1994. године и од тада је више пута мењан и допуњаван. Последња измена и допуна Законика ступила је на снагу 12. јула 2013. године (Code Pénal, 2013: 1). КЗ РФ у поглављу IV, које носи назив „Трговина дрогом“, прописује више кривичних дела којима се инкриминишу различити облици злоупотребе опојних дрога, и казне за њихове учиниоце. На овом месту биће речи о законском опису следећих чланова: 222 – 37, 222 – 43, 222 – 43 – 1, 222 – 44, 222 – 472 и 22 – 48 (Code Pénal, 2013: 649–658).

Неовлашћено држање (поседовање) опојних дрога, инкриминисано је чланом 222 – 37 Кривичног законика Републике Француске (у даљем тексту: КЗ РФ). Поменути чланом прописана је забрана транспорта, поседовања, нуђења, продаје, куповине или коришћења илегалних опојних дрога. На основу претходно наведене формулације можемо закључити да је законодавац радњу извршења овог кривичног дела одредио алтернативно. Дакле, дело постоји уколико лице предузме једну од алтернативно одређених радњи извршења, и то неовлашћено: 1) врши транспорт, 2) поседује, 3) врши понуду, 4) продаје, 5) купује или 6) користи илегалне опојне дроге.

Закључујемо, поред осталог, да је као посебна радња извршења кривичног дела прописано неовлашћено држање (поседовање) опојних дрога, те да ова радња извршења у законодавству ове државе није измештена у засебно кривично дело, као што је то учинио законодавац у Републици Србији. Такође, запажамо да ни француски законодавац није прецизирао која је то потребна „количина“ илегалних опојних дрога да би постојало ово кривично дело. Овде се чак и не употребљава формулација „мања количина“ илегалних опојних дрога, па ћемо претпоставити да надлежни суд врши процену у сваком конкретном случају о томе која је то количина илегалних опојних дрога потребна да би се учинило ово кривично дело.

За ово дело прописана је казна затвора преко десет година и новчана казна од седам милиона и пет стотина хиљада евра. Чланом 222 – 40 КЗ РФ прописана је казна за покушај овог дела, као и за свршено кривично дело.

Сагласно члану 222 – 43 КЗ РФ дата је могућност смањења прописане казне затвора за једну половину учиниоцу или саучеснику овог кривичног дела уколико је обавестио судске или административне власти о кривичном делу, помогао у идентификацији учинилаца кривичног дела и престао са криминалним понашањем.

КЗ РФ у поглављу V, које носи назив „Остале казне које се примењују на појединце“, прописује следеће додатне казне физичким лицима осуђеним за кривично дело из члана 222 – 37 КЗ РФ које се могу изрећи истовремено са главном казном (Code Pénal, 2013: 658–663): 1) забрана у складу са условима предвиђеним у члану 131 – 27 КЗ РФ било да се ради о обављању јавне или друштвене функције и у току обављања професионалне активности и 2) забрана која се односи на обављање заната или професије, директног или индиректног управљања или контроле у било ком својству, за свој рачун или за рачун других у пословно-индустријским или трговинским предузећима (члан 222 – 44, став 1 КЗ РФ).

Као додатну казну, КЗ РФ прописује протеривање странца из земље, уколико је странац учинио кривично дело из члана 222 – 37 КЗ РФ на територији Републике Француске. У случајевима када је ово кривично дело учињено против малолетника, може се учиниоцу изрећи забрана уласка и боравка у земљи на период од пет и више година од дана напуштања територије Републике (члан 222 – 47 КЗ РФ).

Забрана боравка на територији Француске се може изрећи у складу са чланом 131 – 30 КЗ РФ трајно или у периоду од десет или више година странцу осуђеном за кривично дело из члана 222 – 37 КЗ РФ (члан 222 – 48 КЗ РФ).

2.2. Норвешка

У Норвешкој су незаконите радње везане за злоупотребу опојних дрога инкриминисане у члановима 162 и 317 Кривичног законика који је донет 22. маја 1902. године, а последњи пут ревидиран 1. јула 2014. године.² Међутим, када је у питању употреба и поседовање мањих количина опојних дрога, она се кажњава на основу чланова 22, 24 и 31 Закона о медицинским производима који је донет 4. децембра 1992. године, а последњи пут измењен 1. јула 2014. године.³

2 Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven), преузето 5. новембра 2014, са: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1902-05-22-10>.

3 Lov om legemidler m.v. (legemiddelloven), преузето 5. новембра 2014, са: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-12-04-132#KAPITTEL_8.

Законом о медицинским производима прописано је да краљ одређује које супстанце се сматрају опојним дрогама (члан 22). Такође, овим законом инкриминисана је употреба и поседовање мањих количина опојних дрога без правног основа, односно противно прописима. При томе, законодавац прави разлику између речи „поседовање“ и речи „складиштење“. Под појмом „поседовање“ се у Закону о медицинским производима подразумева привремено поседовање у циљу коришћења одређене илегалне опојне дроге, док се у Кривичном законнику користи реч „складиштење“, под којом се подразумева поседовање опојне дроге које траје већ неко време (члан 24).

Закон о медицинским производима радњу извршења овог кривичног дела такође одређује алтернативно, па тако ово дело постоји уколико лице неовлашћено: 1) употребљава или 2) поседује мању количину опојних дрога. Похвално је што је у Закону прецизирано шта се подразумева под појмом „поседовање“. Међутим, исти није прецизирао шта се подразумева под појмом „мања количина“, али би било логично да то чини надлежни суд у сваком конкретном случају.

За учиниоца овог кривичног дела прописана је алтернативно новчана казна или казна затвора у трајању до шест месеци (Andenæs, Andorsen, 2014: 246). Исте казне забрањене су за саучесништво, као и за покушај овог дела (члан 31).

2.3. Луксембург

Норме које се односе на инкриминисање различитих облика злоупотребе опојних дрога, а самим тим и неовлашћеног држања (поседовања) опојних дрога у Војводству Луксембург садржане су у Закону о забрани продаје медикаментозних супстанци и борби против токсикоманије од 19. фебруара 1973. године, а који је последњи пут ревидиран 14. априла 2008. године (у даљем тексту: Закон).⁴ Кривични законик (Code Pénal, 2010: 1) се примењује само у погледу одредаба које се односе на: 1) повратнике у извршењу кривичног дела и 2) конфискацију. Од значаја за нашу тему су следећи чланови Закона: члан 7, члан 8, члан 12 и члан 14.

У члану 7 Закона, прописано је кривично дело којим се инкриминише злоупотреба опојних дрога. Кривично дело постоји ако је лице противправно користило једно или неколико опојних средстава, једну или неколико токсичних, омамљујућих или психотропних супстанци дефинисаних актом великог војводе. За ово дело прописано је кумулативно изрицање казне

⁴ Loi du 19. février 1973. concernant la vente de substances médicamenteuses et la lutte contre la toxicomanie, str. 4–5.

затвора од три месеца до три године и новчане казне од хиљаду до сто хиљада франака или алтернативно изрицање само једне од ових казни. Ове казне се могу изрећи и лицу које поседује за личну употребу опојна средства и супстанце, као и лицу које ове супстанце транспортује, држи или набавља за новац или бесплатно (став 1).

На основу горе наведене законске формулације, запажамо да је неовлашћено држање (поседовање) опојних средстава и супстанци за личну употребу прописано само као једна од алтернативно одређених радњи извршења кривичног дела. Такође, и у овом случају законодавац није довољно прецизан у одређивању „количине“ опојних средстава и супстанци која је потребна да би постојало ово кривично дело, а не неко друго дело. Овде се чак и не употребљава формулација „мања количина“ опојних средстава и супстанци. Претпостављамо да надлежни суд врши процену у сваком конкретном случају о томе која је то количина опојних средстава и супстанци потребна да би се учинило ово кривично дело.

Кривично дело којим се инкриминише неовлашћено држање опојних дрога прописано је и чланом 8, тачка ж Закона. За ово дело предвиђено је кумулативно изрицање казне затвора од једне до пет година и новчане казне од пет хиљада до пет милиона франака или алтернативно изрицање само једне од ових казни лицу које у својству лекара, стоматолога, фармацеута или другог овлашћеног лица поседује ове супстанце на противзаконит начин, али за сопствену употребу. Квалификаторну околност код овог кривичног дела представља својство учиниоца – здравствени радник или друго овлашћено лице. Закон је покушај овог кривичног дела изједначио са свршеним кривичним делом.

Сагласно члану 12 Закона, прописане казне ће се удвостручити (Code Pénal, 2010: 18) учиниоцу кривичног дела из члана 8 Закона, уколико је извршено ново кривично дело у року од пет година након изрицања пресуде за кривично дело из члана 8. Другим речима, ради се о повратнику у извршењу кривичног дела из члана 8 Закона. Што се тиче изречених пресуда у иностранству, и оне ће бити узете у обзир у случају утврђивања својства повратника, и третираће се као кривична дела која су једнако кажњива према члану 8 Закона.

Уколико буду изречене осуђујуће пресуде за учиниоце и саучеснике у извршењу ових кривичних дела прописаних члановима 7 и 8 Закона, прописано је да ће се, сагласно члану 14 Закона, конфисковати покретна и непокретна имовина, односно противправно стечена имовинска корист, као и средства која су служила за извршење кривичног дела (Code Pénal, 2010: 12–14). Судија може, поред конфискације, учиниоцу кривичног дела

у органима који се баве спречавањем и откривањем учинилаца кривичних дела злоупотребе опојних дрога. Дакле, квалификаторну околност код овог кривичног дела представља својство учиниоца – овлашћено службено лице. За учиниоца овог дела прописана је смртна казна (члан 9, тачка б).

Одредбе Закона о дрогама и опојним супстанцама односе се на сваког ко учини ова кривична дела, независно од тога да ли је постојао умишљај или не (члан 15). Такође, Законом о дрогама и опојним супстанцама је прописана и могућност ослобађања од кривичне одговорности учиниоца кривичних дела, уколико представницима надлежних државних органа за борбу против опојних дрога пружи корисне информације у циљу откривања учинилаца кривичних дела или организованог криминала на домаћем или међународном плану (члан 23).

3. Кривично дело неовлашћено држање опојних дрога у кривичном законодавству Републике Србије

Крајем 2005. године, тачније 29. септембра, у Народној скупштини Републике Србије донет је нови Кривични законик (у даљем тексту: КЗ РС) који је ступио на снагу 1. јануара 2006. године.⁶ Даном ступања на снагу КЗ РС престали су да важе Основни кривични закон и Кривични закон Републике Србије. На тај начин је, после 145 године (први Казнитељни – Криминални законик за Књажество Србију је донет 1860. године) и после скоро три деценије подељене законодавне надлежности, Србија добила нови, јединствени, систематизовани кодекс кривичноправних норми (Ђурђић, Јовашевић, 2010: 11).

Република Србија је, као и многе друге савремене државе, увидевши да је злоупотреба опојних дрога не само национални него и глобални проблем, ратификовала најзначајније међународне конвенције у области контроле, спречавања и сузбијања злоупотребе опојних дрога. Ратификацијом ових међународних конвенција Република Србија се обавезала да њихове одредбе инкорпорира у домаћем кривичном законодавству, што је и учињено.

Наиме, у групи „Кривичних дела против здравља људи“ наведеног кодекса кривичноправних норми прописана су три кривична дела злоупотребе опојних дрога, као и санкције за њихове учиниоце, и то: 1) неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога (члан 246); 2) неовлашћено држање опојних дрога (члан 246-а) и 3) омогућавање уживања опојних

⁶ Кривични законик Републике Србије. *Службени гласник РС*. Бр. 85(2005), 88(2005) – испр., 107(2005) – испр., 72(2009), 111(2009), 121(2012), 104(2013), 108(2014) и 94(2016).

дрога (члан 247). Међутим, имајући у виду тему овог рада, овом приликом пажња је посвећена само одређивању појма, елементима и основним карактеристикама кривичног дела неовлашћено држање опојних дрога из члана 246–а поменутог кодекса кривичноправних норми.

Република Србија је пратећи тенденцију савремених кривичних законодавстава да инкриминишу неовлашћено држање опојних дрога као самосталног кривичног дела, Новелом Кривичног законика од 31. августа 2009. године,⁷ прописала кривично дело под називом „Неовлашћено држање опојних дрога“ (члан 246–а), (Цоковић, 2013: 273). На тај начин је, први пут, ово дело у кривичном законодавству Републике Србије прописано као самостално кривично дело. До тада је радња извршења овог кривичног дела била инкриминисана у оквиру кривичног дела неовлашћена производња, држање и стављање у промет опојних дрога (члан 246), која је иначе први пут у нашем кривичном законодавству прописана Новелом Кривичног закона⁸ Савезне Републике Југославије од 11. априла 2003. године.⁹

Кривично дело неовлашћено држање опојних дрога (члан 246–а), према законском опису гласи:

- „1) Ко неовлашћено држи у мањој количини за сопствену употребу супстанце или препарате који су проглашени за опојне дроге, казниће се новчаном казном или затвором до три године, а може се ослободити од казне.
- 2) Учинилац дела из става 1 овог члана који открије од кога набавља опојну дрогу може се ослободити од казне.
- 3) Опојне дроге одузеће се.“

3.1. Појам и облици извршења кривичног дела

Према законском опису ово кривично дело се састоји у неовлашћеном држању супстанце или препарата који су проглашени за опојне дроге у мањој количини за сопствену употребу.

7 Закон о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије. *Службени гласник РС. Бр. 72(2009)*.

8 Доношењем ове новеле долази до промене назива кривичног закона, па уместо назива Кривични закон Савезне Републике Југославије, закон гласи Основни кривични закон.

9 Закон о изменама и допунама Кривичног закона Савезне Републике Југославије. *Службени гласник РС. Бр. 39(2003)*.

Објект заштите је здравље људи (Јовашевић, 2014: 169), а објект напада су супстанце и препарати који су законом и другим прописом заснованим на закону проглашени за опојне дроге, као и остале психоактивне контролисане супстанце (члан 112, став 15 КЗ РС). Ради се о опојним дрогама које делују примарно на централни нервни систем смањујући осећај бола, изазивајући поспаност или будност, халуцинације, сметње у моторним функцијама, као и друге патолошке или функционалне промене централног нервног система. Такође, овде треба додати и психотропне супстанце, односно супстанце које делују примарно на централни нервни систем и мењају моздане функције, због чега се мења перцепција, расположење, свест и понашање, као и друге производе биолошког порекла који имају психоактивно дејство и друге психоактивне контролисане супстанце.¹⁰

Радња извршења овог кривичног дела се састоји у неовлашћеном држању (Чејовић, Кулић, 2014: 480) опојне дроге. Другим речима, ради се о државини, односно фактичкој власти, притежању над супстанцама и препаратима који су законом и другим прописом заснованим на закону проглашени за опојне дроге, као и осталим психоактивним контролисаним супстанцама. Дакле, то је поседовање противно одредбама Кривичног законика и Закона о психоактивним контролисаним супстанцама. Инкриминацијом је обухваћено свако поседовање, непосредно или посредно, без обзира на врсту и количину дроге (Томић, 2007: 165). Поред неовлашћеног држања опојне дроге, радња извршења овог кривичног дела се састоји из још три елемента:

- а) радња извршења се предузима на одређени начин – неовлашћено, противправно, противно постојећим прописима што указује на бланкетни карактер овог кривичног дела.
- б) радња извршења се предузима у односу на одређени предмет – мања количина опојне дроге и
- в) држање опојне дроге се предузима у одређеном циљу, са одређеном намером за сопствену употребу.

Што се тиче другог елемента радње извршења овог кривичног дела који се односи на мању количину опојних дрога, наш заководавац није прецизно одредио која је то „мања количина“. Из овога произилази да је судовима дато овлашћење да у сваком конкретном случају као фактичко питање, а на основу свог слободног судијског уверења, процене која је то количина

¹⁰ Закон о психоактивним контролисаним супстанцама. *Службени гласник РС. Бр. 99(2010)*.

опојне дроге која представља „мању количину“. С обзиром на наведено, у судској пракси долази до различитих схватања и саме процене мање количине опојних дрога, односно неуједначености у поступању судова, па би било неопходно да законодавац у наредном периоду прецизније дефинише која је то количина опојних дрога која је потребна за постојање овог кривичног дела, у циљу стварања границе, односно разграничења између „мање количине“ и „веће количине“ опојних дрога, као и саме уједначености у поступању судова.

Наиме, уколико је предмет кривичног дела „већа количина“ опојних дрога, онда нас то наводи на закључак да учинилац исту поседује ради продаје, а не ради сопствене употребе, па у том случају постоји елемент бића другог кривичног дела. Ово питање може бити решено и путем начелног правног схватања Врховног касационог суда што би допринело правној сигурности и једнакости грађана пред законом.

Држање опојне дроге за сопствену употребу (Симић, 2007: 316) представља трећи елемент радње извршења овог кривичног дела. И код овог елемента такође у судској пракси постоје одређене дилеме које се, пре свега, односе на доказивање саме намере окривљеног, у смислу да ли ће опојне дроге користити за сопствену употребу или не, за употребу одмах или у одређеном временском трајању. То указује да се ради о посебној психолошкој личности учиниоца дела, дакле, лицу које користи, употребљава опојне дроге, те да је „зависник“ од те употребе. У случају недостатка, неблагоприятног уношења или уношења недовољне количине опојне дроге у организам, настаје синдром апстиненцијалне кризе.

Апстиненцијални синдром је скуп телесних и психичких феномена који настају прекидом узимања дроге, а чији ће квалитет и ток зависити од врсте супстанце, трајања зависности и других чинилаца (Ћирић, Димитријевић, 2009: 77). На основу наведеног произилази да апстиненцијални синдром чини више феномена, и то: 1) са једне стране телесни и 2) са друге стране психички феномени. У телесне феномене спадају: болови у мишићима и костима, проливи, појачано лучење пљувачке и слина, тешкоће дисања (Ћирић, 2014: 520) итд., док у психичке феномене спадају: напетост, депресивно расположење (Марић, Лукић, 2002: 150), страх и преокупираност како да се дође до дроге (Крстић, 2002: 156) итд.

Да би постојало ово кривично дело, неопходно је кумулативно испуњење сва три наведена елемента радње извршења кривичног дела од стране учиниоца.

Кривично дело је извршено када је нпр.: „Окривљени у стању урачунљивости, свестан свога дела чије извршење је хтео, држао у мањој количини за

сопствену употребу супстанце које су проглашене за опојну дрогу, тако што је дана 11. 03. 2010. године око 12:15 сати у Новом Пазару, у улици Метохијска, приликом прегледа од стране полицијских службеника ПУ Нови Пазар, затечен да у чарапама држи 4 пакетића од алуфолије у којима се налазила опојна дрога „хероин“ укупне нето масе 0,79 грама, при којим радњама је био свестан забрањености дела.¹¹ „У изреци пресуде за ово кривично дело, није довољно да се наведе да је окривљени супстанцу која је проглашена за опојну дрогу неовлашћено држао у мањој количини, већ суд мора утврдити о којој количини се ради“.¹²

Ради илустрације претходно наведеног, наводимо и пример из судске праксе којим се указује на то да није учињено кривично дело неовлашћено држање опојних дрога, управо због постојања веће количине опојних дрога, што представља елемент бића неког другог кривичног дела. Нпр.: „Када је претресом код окривљеног пронађено десет таблета синтетичке дроге – екстази у џепу панталона, два пакетића опојне дроге марихуане у количини од 51,97 грама у постави јакне, а у кући је пронађено још 20 таблета екстазија, онда је окривљени неовлашћено држао опојну дрогу ради продаје, а не за сопствену употребу. Није животно, ни логично да окривљени толику количину опојне дроге носи са собом ако је заиста имао намеру да је користи за сопствену употребу. А нелогично је и објашњење окривљеног да је десет таблета понео да их баци јер им је истекао рок трајања јер да је заиста тако, он не би у својој кући оставио још 20 таквих таблета и то у замрзивачу, већ би целу количину од 30 таблета бацио (пресуда Врховног суда Србије Кж. 1824/2004 од 11. маја 2005. године, Судска пракса, Београд, број 9/2005. године, стр. 11–12)“.

Учиниоца овог кривичног дела може бити свако лице (Ђурђић, Јовашевић, 2010: 138) али је потребно напоменути да су најчешћи учиниоци управо зависници од опојних дрога, односно њени конзументи.

У погледу виности (кривице) потребан је умишљај (Чејовић, Кулић, 2014: 480). Другим речима, потребно је постојање свести учиниоца да неовлашћено држи опојне дроге, односно да то чини противно закону. Овде се као спорно питање у судској пракси може поставити дилема о урачунљивости, смањеној урачунљивости, битно смањеној урачунљивости или смањеној урачунљивости учиниоца у време поседовања опојне дроге у тренутку непосредно пре или после уношења опојне дроге у организам.

11 Пресуда Вишег суда у Новом Пазару, Број: К – 193/10. од 20. маја 2010. године.

12 Решење Вишег суда у Београду Кж.1бр. 20/14 од 21. фебруара 2014. и пресуда Првог Основног суда у Београду К. бр. 2910/13 од 21. октобра 2013. године.

3.2. Кривичне санкције

Што се тиче врсте прописаних кривичних санкција, код овог кривичног дела примећујемо да је законодавац прописао новчану казну и казну затвора до три године, што указује на нижи степен тежине и опасности овог дела. Због висине прописане казне, покушај овог дела није кажњив. Поред казне, КЗ РС прописује и обавезно изрицање мере безбедности одузимање предмета (Ракић, 2011: 12) опојне дроге. Примећујемо да је висина прописаних казни за ово кривично дело далеко блажа у односу на кривично дело неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога и кривично дело омогућавање уживања опојних дрога.

КЗ РС је при томе изричито прописао и могућност ослобођења од казне учиниоца овог дела. Ослобођење од казне је предвиђено из криминално политичких разлога оном учиниоцу овог кривичног дела који открије од кога набавља опојну дрогу (Стојановић, 2009: 171), по узору на многе законодавце савремених држава. Законодавац у Републици Србији је био свестан да се на тај начин може доћи до битних података о мрежи продаваца и посредника, као и других битнијих података, те је у том смислу и предвидео могућност ослобођења од казне учиниоца овог кривичног дела.

И на крају, будући да се као учиниоци овог кривичног дела јављају управо лица која употребљавају опојне дроге (конзументи, наркомани, зависници) према њима се може изрећи и специфична кривична санкција, мера безбедности обавезно лечење наркомана. Ова мера безбедности прописана је чланом 83 КЗ РС и обавезно се изриче учиниоцу који је: 1) учинио кривично дело услед зависности од употребе опојних дрога и 2) код којег постоји озбиљна опасност да ће услед ове зависности и даље да врши кривична дела. Време трајања ове мере безбедности не може бити дужи од три године.

4. Закључак

Злоупотреба опојних дрога није проблем који постоји од „јуче“, већ је то проблем који егзистира дуги низ година, или другачије речено, постоји вековима уназад. Напомене ради, људи су од најстаријих времена различите врсте опојних дрога конзумирали приликом исхране, приликом верских обреда, као лек, затим у ратовима и другим случајевима. То је проблем који је међународна заједница препознала, те је у том смислу иницирала доношење бројних међународних конвенција које су предвиделе мере, средства и поступке држава потписница у спречавању и сузбијању злоупотребе опојних дрога.

Приликом вршења анализе кривичноправних одредаба које се односе на инкриминисање неовлашћеног држања опојних дрога, посебна је пажња посвећена анализи ових одредаба у упоредном кривичном законодавству, и том приликом смо дошли до следећих закључака: 1) са једне стране, постоје државе као што је Француска и друге које су кривичноправне норме о неовлашћеном држању опојних дрога инкорпорирале у кривичним законима (законима); 2) насупрот њима постоје и државе као што су нпр: Јордан, Луксембург, Норвешка и друге које су норме о сузбијању неовлашћеног држања опојних дрога инкорпорирале у посебним законима о опојним дрогама, у којима су садржана кривична дела и кривичне санкције за њихове учиниоце; 3) што се тиче броја прописаних кривичних дела која се односе на неовлашћено држање опојних дрога, највише кривичних дела ове врсте прописују Јордан и Луксембург, и то два, затим по једно дело ове врсте прописују Норвешка и Француска; 4) од запрећених казни за посматрана кривична дела, доминирају казна затвора и новчана казна. Што се тиче казне затвора, она је у просеку прописана у временском трајању од три месеца до три године. С тим што ћемо истаћи Луксембург који прописује казну затвора у временском трајању и до пет година. Француску је, такође, неопходно поменути, управо због тога што је максимална запрећена казна затвора за ова кривична дела у трајању преко десет година; 5) новчана казна је прописана у свим законодавствима и она представља допунску казну, која се изриче уз главну затворску казну. Износ новчане казне је прописан код одређеног броја држава као што су: Јордан, Луксембург и Француска. Код одређеног броја држава износ новчане казне није прописан, већ је остављено суду да у сваком случају цени који је то износ. Таква је ситуација у Норвешкој; 6) одређени број држава за ова кривична дела прописује и смртну казну. Такав је случај у Јордану; 7) скоро да нема државе у којој се учиниоцу ових дела не изриче мера одузимање предмета кривичног дела и 8) под законом прописаним условима код одређеног броја држава прописана је могућност ослобођења од кривичне одговорности учинилаца ових кривичних дела. Ради се о следећим државама: Јордан и Француска.

Тakoђе, пажња је посвећена и анализи кривичноправних одредаба које се односе на инкриминисање неовлашћеног држања опојних дрога у кривичном законодавству Републике Србије. Уочено је да се законодавац у Републици Србији умногоме не разликује у односу на законодавце других држава, у погледу елемента бића кривичног дела, карактеристика и облика испољавања. Приметна разлика у односу на горе набројане државе је та што се законодавац Републике Србије одлучио за издвајање некада посебне радње извршења кривичног дела из члана 246 КЗ РС, у посебно

кривично дело које је прописано Новелом КЗ РС од 2009. године и то чланом 246–а КЗ РС.

Основна замерка законодавцу Републике Србије би била формулација другог елемента радње извршења овог кривичног дела, која се односи на „мању количину“ опојних дрога. Законодавац у Републици Србији није прецизно одредио која је то „мања количина“. Имајући у виду претходно наведено, у судској пракси долази до различитих схватања и саме процене мање количине опојних дрога, односно неуједначености у поступању судова, па би било неопходно да законодавац у Републици Србији у наредном периоду прецизније дефинише која је то количина опојних дрога која је потребна за постојање овог кривичног дела, у циљу стварања границе, односно разграничења између „мање количине“ и „веће количине“ опојних дрога, као и саме уједначености у поступању судова. Ово питање би могло бити решено и путем начелног правног схватања Врховног касационог суда, што би допринело правној сигурности и једнакости грађана пред законом.

Литература/References

Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven), преузето 5. новембра 2014, са: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1902-05-22-10>.

Andenæs, J. Andorsen, K. V. (2014). *Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene*. Universitetsforlaget. 5. opplag.

Ђурђић, В., Јовашевић, Д. (2010). *Кривично право. Посебни део*. Београд: Номос.

مقرر تقوؤملا لدعوملا او ([1]) 1988 ةنسل 11 مقرر نوناق ةيلق علا تارثؤملا او تاردخملا نوناق (13) ةنسل 2002 ([2]), (*Закон о дрогама и опојним супстанцама Краљевине Јордан*), преузето 1. децембра 2014, са: <http://dabbaslawfirm.com/shownews.php?id=173>.

Закон о изменама и допунама Кривичног закона Савезне Републике Југославије. *Службени гласник РС*. Бр. 39(2003).

Закон о изменама и допунама Кривичног законика Републике Србије. *Службени гласник РС*. Бр. 72(2009).

Закон о психоактивним контролисаним супстанцама. *Службени гласник РС*. Бр. 99(2010).

Јовашевић, Д. (2014). *Кривично право. Посебни део*. Београд: Досије.

Кривични законик Републике Србије. *Службени гласник РС. Бр. 85(2005), 88(2005) – испр., 107(2005) – испр., 72(2009), 111(2009), 121(2012), 104(2013), 108(2014) и 94(2016).*

Крстић, Б. (2002). *Судска психијатрија*. Ниш: Пунта.

Марић, Ј. Лукић, М. (2002). *Правна медицина*, Београд: Јован Марић, Меграф.

Ницовић, М. (1990). *Опојне дроге – мултинационална компанија криминала*. Београд: Алфа, Развитац Метковић.

Пресуда Вишег суда у Новом Пазару, Број: К – 193/10. од 20. маја 2010. године.

Ракић, М. (2011). *Кривично дело неовлашћено држање опојних дрога из члана 246–а Кривичног законика*, Београд: Избор судске праксе. 2. 11–14.

Решење Вишег суда у Београду Кж.1бр. 20/14 од 21. фебруара 2014. и пресуда Првог Основног суда у Београду К. бр. 2910/13 од 21. октобра 2013. године.

Симић, И. (2007). *Кривични законик. Практична примена*. Београд: Службени гласник.

Томић, З. (2007). *Кривично право. Посебни дио*. Сарајево: Правни факултет Универзитета у Сарајеву.

Ђирић, З. Димитријевић, Б. (2009). *Основи судске психијатрије и психологије*. Ниш: Студентски културни центар.

Ђирић, З. (2014). *Судско-психијатријски аспект менталних поремећаја насталих злоупотребом дрога*, Ниш: Зборник радова Правног факултета у Нишу. 68. 553–574.

Цоковић, С. (2013). *Criminal act unauthorized possession of narcotic drugs*. Belgrade: International Conference „Law, Economy and Management in Modern Ambience“, LEMIMA. 270–275.

Чејовић, Б. Кулић, М. (2014). *Кривично право*. Нови Сад: Универзитет Привредна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе.

Lov om legemidler m.v. (legemiddeloven), преузето 5. новембра 2014, са: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-12-04-132#KAPITTEL_8.

Loi du 19. février 1973. *concernant la vente de substances médicamenteuses et la lutte contre la toxicomanie*.

(2010). Code Pénal, En vigueur dans le grand – duché de Luxembourg. Publié par le ministère de la justice. Service central des Imprimés de l'Etat.

(2013). Code Pénal, Dalloz, La Tipografica Varese (LTV), Juillet 2012, Paris: Edition.

Sabahudin Coković, LL.D.

**THE CRIMINAL OFFENSE OF UNAUTHORIZED POSSESSION OF
DRUGS IN DOMESTIC AND COMPARATIVE CRIMINAL LAW**

Summary

The drug abuse is a negative social phenomenon, a severe socio-pathological and criminal phenomenon, and a social evil that affects all societies and all civilizations. In this context, the paper analyzes the criminal law provisions that criminalize unauthorized possession of narcotic drugs as a criminal act of abuse of narcotics, which is directly aimed against human health. The author analyzes the criminal law provisions pertaining to the criminalization of illegal possession of narcotic drugs in some comparative criminal law systems, including: France, Norway, Luxembourg and Jordan. In particular, the author focuses on the definition of the concept, elements and basic characteristics of the criminal offense of illegal possession of narcotics envisaged in Article 246-a of the Criminal Code of the Republic of Serbia.

Keywords: *criminal offense, narcotic drugs, abuse of narcotics, the Serban Criminal Code, sanctions, incrimination.*